

חבל נחלתו

מסקנה

מן הראוי לכתחילה שלא לשווק או להשהות בצל או שום קלוף מוכן לבישול או אכילה אא"כ השאירו את שורשו (וכן ראיתי שמשווקים), או חלקו בקליפותיו. מי משווק בצל חתוך מן הראוי להוסיף מלח המשנה את טעמו או שישהה אותו במים לפחות 20-30 דקות כדי שיהא כבוש. ומשמע שאם בישל וערב בתבשיל או מאפה מותר (אע"פ שיש מן הפוסקים שהחמירו אף בכך).

ח. וידידי הרב יהודה הלוי עמיחי (אמונת עתיד גליון 30) נתן כמה עצות המובאות בפוסקים כדי להשהות בצל קלוף. (א) להשאיר חתיכת קליפה או שורש ולא לחותכה (עפ"י הגמרא התם). (ב) להוסיף מלח בכמות המשנה את טעמו (שו"ת דברי יציב חיר"ד סי' לג). (ג) מכף החיים (סי' קטז אות צג) הביא שאם הבצל עבר תהליך בישול או כבישה – מותר ונראה שלגבי ביצים קשות אם רסקום וערבו אותם בתבשיל מותר לפי רוב הראשונים שהובאו לעיל.

סימן לא

יציאה מארץ ישראל לצורך טיול בחו"ל

מפטרי מהדדי לפי שאסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ.

וכן מסופר בקידושין (לא ע"ב): "דב אסי¹ הוה ליה ההיא אמא זקינה, אמרה לי: בעינא תכשיטין, עבד לה. בעינא גברא, ניעין לך. בעינא גברא דשפיר כותך, שבקה ואזל לארעא דישאל. שמע דקא אזלה אבתריה, אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר לי: מהו לצאת מארץ לחוצה לארץ? א"ל: אסור. לקראת אמא, מהו? א"ל: איני יודע. [אתרח] פורתא הדר אתא, אמר ליה: אסי, נתרצית לצאת? המקום יחזירך לשלום. אתא לקמיה דרבי אלעזר, א"ל: חס ושלום, דלמא מירתח רתח! א"ל: מאי אמר לך? אמר ליה: המקום יחזירך לשלום, אמר ליה: ואם איתא דרתח

שאלה

האם מותר לצאת מארץ ישראל לחו"ל לטיול, או לחבילת נופש וכד'?

תשובה

א. אסור לצאת מארץ ישראל שלא לצורך חשוב.
זו מימרא מפורשת בגיטין (עו ע"ב): "למימרא, דעכו במדינת הים קיימא, והא אמר רב ספרא: כי הוּוּ מיפטרי רבנן מהדדי – בעכו הוּוּ מפטרי, משום דאסור לצאת מארץ לחוצה לארץ!"
והביאו זאת הרמב"ן והרשב"א (גיטין ב ע"א). וכן תוספות (גיטין ב ע"א) כתבו: "הוּוּ

1. עי' בנספח בסוף התשובה.

סימן לא – יציאה מארץ ישראל לצורך טיול בחו"ל

עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד ע"ז, שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, ובפורעניות הוא אומר ואל אדמת ישראל לא יבאר"...

ועי' בנושאי כלי הרמב"ם את מקורותיו לשתי ההלכות.

ג. וכן באורחות חיים כתב 'טעם לחביבות האבות לקבורת ארץ ישראל' מתוך תשובת מהר"ם מרוטנברג שהובאה בקצרה אף בתשב"ץ קטן (סי' תקסא):

"תשובה שאלה לרמנ"ע וששאלת להודיעך עיקר המצוה ההולך לארץ ישראל אינו אלא כמו שמפרש במסכת כתובות [ק"א] ואם מוחלין לו על כל עונותיו, הכי מפורש במסכת כתובות [שם] ובלבד שיהא פרוש מכאן ומכאן ויזהר מכל מיני עון ויקיים כל המצוות הנוהגות בארץ שאם יחטא יענש יותר מאם יחטא בחוצה לארץ כי השם דורש אותה תמיד ועיני י"י בה והשגחתו תמיד ואינו דומה מורד במלכות בפלטרין למורד חוץ לפלטרין והיא ארץ אוכלת יושביה וכתוב ואל תקיא אתכם וגו' לפי (שאם) [שהיא] תקיא עוברי עברה והיינו דכתיב ושממו עליה אויביכם דאפילו אומות העולם שבה אינן מוצלחין מפני שהן עוברי עברה ועל כן עכשו היא שממה ואין בה עיר (אחרת) מוקפת חומה כמו בשאר ארצות. ואותן ההולכין שם ונהגין בה קלות ראש בפחזותם להתקוטט שמה³ קורא אני עליהן ותבאו ותטמאו את ארצי מי בקש זאת

לא הוה מברך לך. אדהכי והכי שמע לארונא דקאתי, אמר: אי ידעי לא נפקי".

ופרש רש"י שר' יוחנן חשב שרב אסי יצא על מנת להשתקע בחו"ל, בעוד שרב אסי שאל על לצאת ולחזור לצורך כיבוד אמו.

וכתב עפ"י מעשה רב זה המאירי (קידושין לא ע"ב): "אע"פ שהמצות לא ניתנה לדחות מפני כבוד אב ואם כמו שיתבאר מכל מקום מותר לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לצאת לקראת אביו או לקראת אמו וכן לשאר מיני כבוד".

ב. וכך פסק הרמב"ם (הל' מלכים פ"ה ה"ט): "אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה², אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חטיף בשני דינרין, במה דברים אמורים כשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר, אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו ריוח, ואף על פי שמוותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום". היינו, האיסור לצאת הוא אפילו לשעה ולא על מנת להשתקע. ולכן פשוט שסתם לצאת מארץ ישראל ללא צורך אמיתי אסור.

וכן בהלכה יב כתב הרמב"ם: "לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה

2. עי' פאת השלחן (פ"א סי"א ובית ישראל אות כ) שנחלקו האחרונים האם דוקא למצוות אלו בגלל חומרתן או הן הקלות וכש"כ שאר מצוות.
3. נראה שכוונתו למסעי הצלב לארץ ישראל.

חבל נחלתו

ליוצא לצורך".

"ובתלמוד המערב אמרו מעתה כהן שיצא לחוצה לארץ הואיל ויצא שלא לרצון חכמים ר"ל שהרי ארץ העמים טמאה היא אסור פי' אפי' יצא לצורך ואם היא שנויה דרך נחותא יראה שאסור וכמו שאמרו כהדה חד כהן אתא לגביה דר' חנינא אמר ליה מה אני לילך לחלוץ או ליבם ואסר ליה".

ועפ"י החילוק שבין יציאה מא"י לטיול האסורה לבין יציאה לפרנסה שמוותרת פסק בשולחן ערוך (או"ח סי' תקלא ס"ד): "ואלו מגלחין במועד; מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפילו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנודה שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ לטייל".

וכן הלבוש (או"ח סי' תקלא ס"ה) באר: "וכן הבא ממדינת הים בחול המועד או בערב המועד ולא היה לו שהות בו ביום לגלח, מותר לו לגלח במועד, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ ולטייל, אבל אם יצא לטייל מארץ ישראל לחוץ לארץ דאית כאן תרתי לריעותא, שלא הלך אלא לטייל וגם מארץ ישראל לחוץ לארץ, לפיכך לא התירו לו לגלח".

ובאר המגן אברהם (ס"ק ז): "לטייל – אבל יצא להרויח או לראות פני חבירו שרי דמקרי מצוה עססי' רמ"ח".

והמשנה ברורה פרש דבריו (ס"ק יד) באריכות: "והוא שלא יצא וכו' – פי' דמארץ ישראל לארץ ישראל או מחו"ל

מידכם רמוס חצרי. אבל מי שהולך להתנהג בה בקדושה ובטהרה אין קץ לשכרו ובלבד שיוכל להתפרנס בה כדאמרינן בפרק האישי מקדש (קידושין נ.). ושאלת אם פטור שם מחבט הקבר לא ידעתי. ושאלת למה לא הלכו שם כל האמוראים אשיבך דלא הוה מותר להו דהו צריכי להתבטל מלמודם ולשוט אחרי מזונותם ואמרינן פרק מי שהוציא אהו (עירובין מ"ז) דמותר לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ אחר רבו ללמוד תורה כ"ש שאין לילך מרבו מחוצה לארץ לארץ ישראל וכ"ש להתבטל מתלמודו ולשוט אחרי מזונותיו. ושאלת לפרש לך הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו אלוה (מה) אשיבך היינו משום דעיקר שכינה בארץ היא וכבודו בארץ ישראל כסא מול כסא".

דבריו ברורים (אע"פ שלא עסק ביציאה מא"י).

ד. המאירי (מו"ק יד ע"א) בריש אלו מגלחין כתב: "מה שאמרו במשנה על הבא ממדינת הים שמוותר לגלח אין הדברים אמורים על דרך מוחלט אלא סוף הדברים בענין זה כך הוא כל שיצא ממקום שבארץ ישראל למקום אחר שבא דרך הים או מחוצה לארץ לארץ דרך הים וכל שכן מחוצה לארץ לארץ וחזר לו ולא הגיע למקום שאפשר לו להסתפר עד המועד הואיל ויצא ברשות מותר לספר אפי' היתה יציאתו מתחלה שלא לשום צורך אלא לשוט בעלמא, אבל אם יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ ובסרך איסור יצא שהרי אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ אם יצא לסחורה או לאיזה צורך מותר וכל שכן אם יצא למזונות אבל אם יצא לשוט ושלא לשום צורך אסור ועשו דבר זה כניכר אנסו לכל שהכל יודעין להבחין בין היוצא לשוט

בשאלות (פר' אמור, סי' קג) שכתב להפך, דהא דאמרה הגמ' ג' מצוות אלו דהם קילי טפי, וכ"ש שלשאר מצוות שהן חשבות דמותר. ע"ש. וראה גם בתוס' בכורות (כט, ע"א) ד"ה היכי אזיל וכו', ע"ש. א"כ מבואר הדבר דלצורך טיול בעלמא פשוט הדבר לאיסורא, דאסור לצאת מאר"י לחו"ל. אמנם כאמור דבנידון שאלה דידן יש להתבונן כיון שבעיקר כוונתו לצאת מאר"י לחו"ל ע"מ להשתטח על קברות צדיקים, ורק אח"כ רוצה להמשיך ולעשות טיול".

ועי' בספר 'ארץ חמדה' לגר"ש ישראלי זצ"ל (ח"א סי' י) שאף מסקנתו שאין לצאת מא"י שלא לצורך כלל. וכן הסיק תלמידו הגר"י אריאל שליט"א בספרו שו"ת 'באהלה של תורה' (ה"ד סי' ט). ועי' שו"ת שבט הלוי (יו"ד סי' קעב) שאמנם טיול בחו"ל אינו יציאה לצורך אבל "אם הולכים לזמן מועט מאד לראות פלאי הטבע של יוצר בראשית ב"ה יש מקום להקל".

ו. בראשונים ובאחרונים לא בואר מה המקור לאיסור היציאה מארץ ישראל. הרי אין לאו מן התורה האוסר זאת. ואף על איסור דרבנן לא שמענו. ואם נעיינ מצד ביטול עשה של מצות ישיבת א"י, הרי אין המדובר ביציאה להשתקע ולשכון שם אלא ביציאה לזמן קצר ולחזור אח"כ לא"י, וא"כ אף הביטול אינו מוחלט אלא לזמן קצר. והרי מצוות אחרות, אף אם אנו יכולים לעשותם בכל שעה אנו מפסיקים מקיומן לזמן מה, וממשיכים בקיומן כגון תפילין או ציצית. מדוע א"כ נאסרה היציאה מא"י לצורכו הפרטי של האדם, כאשר אין יציאתו לצורך מצוה?

ונראה מהבאת האיסור יחד עם מימרות העוסקות בחיבת א"י ובישוב א"י כגון

לחו"ל אף ביצא לטייל שאינו דבר מצוה אפ"ה מותר לו לגלח כשלא היה פנאי לגלח מבעוד יום כיון שיציאתו ברשות היתה שלא עשה איסור בזה, אבל מא"י לחו"ל אינו מותר אלא ביצא להרויח או לראות פני חבירו דהוא חשיב דבר מצוה שמוותר לצאת מא"י בשביל זה משא"כ לטייל בעלמא דבכה"ג אסור לצאת מא"י לחו"ל לא התירו לו לגלח".

ובסוף ביאור הגר"א לסעיף זה בשו"ע כתב: "...גם משמע בירוש' דאין איסור לצאת לחו"ל אלא בכהן דוקא וכן שמעון בר בא כהן הוה כמ"ש בעובדא דבנתיא דמר שמואל פוק איטפיל כו' אבל בגמ' שלנו סוף כתובות לא מ' כן".

ועי' בתשובת משפט כהן (סי' קמז), שו"ת משנה הלכות (ח"א סי' תלא) ובשו"ת יחוה דעת (ח"ה סי' נז) וכן בשו"ת עטרת פז (ח"א כרך א, אורח חיים סי' י ענף ג) שכ"א האריך בכח בקיאותו הטובה עליו ומנה ספרים רבים העוסקים בנושא ולדברי כולם אסור לצאת מא"י לצורך טיול בחו"ל.

ה. וכך מסקנת שו"ת עטרת פז (ח"א כרך א, אורח סי' י): "ועכ"פ מכל הלין חזינן דאסור לצאת מאר"י לחו"ל כדי לטייל, וחשיב יוצא שלא ברשות אם יוצא למטרה זו. וכן העלו האחרונים בפשיטות עי' בשו"ת יחו"ד (ח"ה, סי' נז), ובשו"ת משפט כהן (סי' קמז), ועוד. ויתרא מזו איכא בתוס' עבודה זרה (יג, ע"א) ד"ה ללמוד, שכתבו שם, דהא דאמרינן התם בגמ' דשרי לצאת מאר"י לחו"ל ללמוד תורה, לישא אשה, או להציל מן העכו"ם דדוקא קתני להו משום דהנך מצוות חשבות. אבל לשאר מצוות לא, וגם למצוות אלו דשרינן דוקא כשדעתנו לחזור, ועמדו לחלוק שם על דברי רב אחאי גאון

חבל נחלתו

ז. ניתן לדמות זאת לאמור במס' ברכות (ו ע"ב): "אמר רב הונא: כל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע, שנאמר (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכון. אמר אביי: לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא, אבל מהדר אפיה לבי כנישתא – לית לן בה. הוא גברא דקא מצלי אחורי בי כנישתא ולא מהדר אפיה לבי כנישתא. חלק אליהו, חזייה, אידמי ליה כטייעא. אמר ליה: כדו בר קיימת קמי מרדך? שלף ספסרא וקטליה".

המתפלל אחורי בית הכנסת ומתפלל לכיוון אחר מראה שהוא אינו שייך לציבור. וכך פרש זאת רבינו יונה (על הרי"ף ברכות ג ע"ב): "והא דאמרינן לעיל כדו בר קיימת קמי מרדך. רוצה לומר כשתי רשויות אתה קיים לפני בוראך שהקהל מתפלל לרוח אחת ואתה מתפלל לרוח אחרת ולדעת רבינו יצחק נפרש שעל שלא היה מתפלל בפנים עם הקהל היה אומר לו אע"פ שהיה מתפלל בפניו כלפי המזרח כמו הקהל ודו ר"ל שנים מלשון דו פרצופין (לקמן דף סא א) וטב למיתב טן דו (קדושין דף מא א) ובר ר"ל רשות".

אף היוצא מא"י מנתק עצמו ממקור חיותו הלאומי ומחשיב את חו"ל שפעולותיו במצוותיו ומעשיו הטובים בחו"ל שוים לא"י.

ואותם היוצאים לחו"ל לצורך הנאת עצמם שכחו מערכה של ארץ ישראל, והעלו את ערכה של חו"ל כא"י.

הרמב"ן (הוספות למ"ע מצ' ד) שמקור האיסור מצד מעלת ארץ ישראל.

כדברי הרמב"ן (ויקרא יח, כה):

"ומן הענין הזה אמרו בספרי (עקב מג), ואבדתם מהרה (דברים יא יז), אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינין במצות שכשתחזור לא יהו עליכם חדשים, משל לאדון שכעס על אשתו ושלחה לבית אביה, אמר לה הוי מתקשטת תכשיטים שכשתחזור לא יהיו עליך חדשים, וכן אמר ירמיה (לא, ט) הציבי לך ציונים, אלו המצות שישראל מצוינין בהם".

"והנה הכתוב שאמר (דברים יז, יח) ואבדתם מהרה ושמתם את דברי אלה וגו', אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף כתפילין ומזוזות, ופירשו בהן כדי שלא יהו חדשים עלינו כשנחזור לארץ, כי עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'. ולפיכך אמרו בספרי (ראה פ, ו) וירשתם אותה וישבתם בה ושמתם לעשות (דברים יא לא לב), ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה, וכך הוא בתוספתא דע"ז (פ"ה ה"ב)".

א"י היא בית הקיום של עם ישראל, אדם מישראל היוצא מארץ ישראל הפך בכל מצוותיו ומעשיו בבחינת שאינו מצווה ועושה, ואע"פ שהוא חייב במצוות אף בחו"ל ובודאי במצוות התלויות בגופו, בכ"ז תוקף פעולתו בעולם היא בבחינת 'הציבי לך ציונים' כדברי הרמב"ן. לכן אסור לאדם מישראל לצאת את א"י.

נספח: רב אסי ורבי אסי שני אמוראים או אמורא אחד?

למד הרה"ג יעקב אריאל מתוך המעשה ברב אסי לגבי יציאה לחו"ל. ובהערתי שם כתבתי שנראה שר' אסי ורב אסי

לפני זמן מה העיר לי ת"ח אחד על כך שצרפתי הערתי לספר 'באהלה של תורה' חלק ד' (זרעים ח"ב) עמ' 82. בדיון שם

סימן לא – יציאה מארץ ישראל לצורך טיול בחו"ל

הם אותו אדם, ולגבי ר' אסי נאמר בגיטין נט ע"ב שהיה כהן. והרה"ג יעקב אריאל השיב שאין הדברים מוכרחים שהם אותו אדם, ועוד שהבין שהיציאה היא לתמיד וא"כ אין נ"מ אם הוא כהן או ישראל.

אותו ת"ח השיב על דברי מדברי הר"ן בנדרים (כא ע"ב ד"ה ושרייה) וכן כתב המאירי באותו מקום שהם שני אמוראים, וכן כתבו תוס' בשבת (מה ע"ב ד"ה לאו) ובחולין (ט ע"א ד"ה אמר). וכן ענית לוי במכתב:

לגבי רב ורבי אסי האם המדובר באותו ת"ח או בשנים. אין זה ראוי לחלוק על ראשונים, אבל אם יש ראיות לכך או מראשונים אחרים או מהש"ס, מותר להעיר שהדברים אינם מתיישבים עם הנאמר שם.

רב אסי ששאל את ר' יוחנן על יציאה לחו"ל לכבוד אמו, הוא המכונה בירושלמי בנזיר' ר' יסא. (בכל הירושלמי מופיע פעם אחת רב אסי – יבמות פ"א ה"ה). היינו ברור שרב אסי המכונה בירושלמי ר' יסא הוא רב אסי של הבבלי ששאל את ר' יוחנן. ולכן לגבי המקרה עליו דן הגר"י אריאל שם ודאי שהערתי נכונה. נשאלת השאלה האם בכל מקום זה המצב או שיש שניים: רב אסי ור' אסי. רב אסי מופיע בבבלי 172 פעמים, ורבי אסי 161 פעמים, ור' יסא מופיע

בירושלמי 231 פעמים. ר' יסא מופיע בצמידות אל ר' אמי שבע פעמים בירושלמי. בבבלי רב אמי ורב אסי מופיעים בצמידות 17 פעם, ורבי אמי ורבי אסי 53 פעם.

רב אסי ורבי אסי הן בבבלי והן בירושלמי מוזכרים ביחד עם אותם אמוראים (רבי יוחנן, ר' יהושע בן לוי, ר' אלעזר, ר' זירא-זעירא – כתלמיד ועוד מדורות ראשונים של אמוראים).

בירוש' שביעית פ"א ה"ה – ערבה הל"מ – "רבי יסא בשם ר' יוחנן" וכן בבבלי סוכה לד בשם רבי אסי. אין מכאן ראיות מכריחות, אולם בירושלמי לא מחלק ביניהם, ולחשוב שהיו שני אנשים באותו שם באותו דור והגמ' לא מזכירה שום אמצעי להבחין ביניהם, כאשר בירושלמי אין הבחנה זו – זה קשה ביותר.

תוסיף שהרמב"ם שמנה את שמות החכמים בריש הי"ד החזקה מנה ר' אסי אחד (אע"פ שלא מנה את כל שמות האמוראים אלא את הגדולים), וכן המאירי בפתיחה למס' אבות מנה רק את רבי אסי. כל המקורות הנ"ל מצביעים על כיוון אחד שזהו אותו ת"ח קודם שנשמך בא"י ואחריו. ומאד קשה לומר להיפך. אמנם באגרת רב שרירא גאון מצויין רב ור' אסי כשני אמוראים. בספר יוחסין מאחר

1. בתלמוד ירושלמי נזיר (פ"ז ה"א): "רבי יסא שמע דאתת אימיה לבוצרה אתא ושאל לרבי יוחנן מהו לצאת אמר ליה מפני סכנת דרכים צא, ואם בשביל כבוד אמך איני יודע, אמר רב שמואל בר רב יצחק עוד היא צריכה לרבי יוחנן אטרח עלוי ואמר גמרת לצאת תבוא בשלום, שמע ר' לעזר ואמר אין רשות גדולה מזאת". הוא אותו מעשה המובא בבבלי קידושין לא ע"ב לעיל. ומתוך הירושלמי עולה שר' יסא היה כהן.

חבל נחלתו

את רב אסי לדור שלפני רב אשי?! ואת רבי אסי מקדים לתלמיד ר' יוחנן. ובסדר תנאים ואמוראים מופיעים שני רב אסי. וכן בשטמ"ק (ב"ב יא ע"ב) מתוס' הרא"ש, וכך כתבו רמב"ן ורשב"א – ב"ב קז ע"א. סקרתי בקצרה כמה מן המקורות והוכחתי שאין הדברים כה פשוטים, ועכ"פ רב אסי מוזהה עם רבי יסא בירושלמי. ואם זמנך בידך צריך להשוות בין כל בעלי המימרות ולנסות להסיק. כמו"כ צריך להתייחס לבעיית הגירסאות. וצריך עיון. עכ"ל במכתב לת"ח המעיר, והנני מוסיף על דברי מדברי ראשונים ואחרונים בנושא:

הרמב"ן והרשב"א (ב"ב קז ע"א) כתבו שהם שני אמוראים בחד תירוצא ובתירוץ נוסף הא דידיה הא דרביה וא"כ לא ברירא להו.

המהרש"א (שבת קכה ע"ב תוס' ד"ה אדו) נקט כתוס' שהם שני אמוראים.

אבל הרשב"ץ במגן אבות (פ"ב מ"א) כתב:

"ודע, כי הקריאה הקדומה היא רבי, הרי"ש בחירק, כי הוא שם התואר והיו"ד אינה לכנוי אלא ליחס, כיו"ד אכורי, ואילו היה רבי, הרי"ש בפתח, היה משמעו הרב שלי, כי היו"ד הוא לכנוי, והיה פגם במעלתו. וזה התואר היו מתארים בו לכל מי שנשמך מפי סמוך איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, כי כשהיו סומכין אותו היו קורין אותו רבי, כמו שנזכר בראשון מסנהדרין (יג ב) ובפרק השוכר את הפועלים (בבא מציעא פה ב) וכן היו קורין (רבי) לכל מי שנשמך בארץ ישראל, כי שם היתה סמיכה והיו יכולין לדון דיני קנסות כי היו מומחין ונקראים אלהים, שנאמר, 'אשר ירשיעון

אלהים ישלם' (שמות כב ח). וחכמי בבל לא היו נקראים אלא רב לפי שלא היו סמוכין והיו קורין עצמן הדיוטות, כמו שאמרו בפרק המגרש (גיטין פח ב), והא אגן הדיוטות אגן, ולא היו רשאים לדון דיני קנסות. ולזה אמרו (ב"ב פד ב) אין שור מועד בבבל, וכן מזה הטעם אמרו (בפסחים דף נד ב) אין תענית צבור בבבל, שבכל אלה (הדברים) צריך בית דין סמוכין, וכשהיו עולין לארץ ישראל היו סומכין אותם וקורין להם רבי. ולזה נמצא בתלמוד, רב זירא ורבי זירא, רב אמי ורב אסי, רבי אמי ורבי אסי, ורב ירמיה ורבי ירמיה, לפי שעלו מבבל ושם נסמכו".

וממילא היו מימרות מלפני הסמיכה ומימרות מאחר הסמיכה.

ובשו"ת שיח יצחק (סי' תצז, לרב יצחק וייס חבר לרב יששכר שלמה טייכטהל, בעל שו"ת 'משנה שכיר' ו'אם הבנים שמחה' הי"ד דתרוייהו) כתב: "והנה ר' אמי ור' אסי הוו גדולי העיר דהרי עירבו אכולי טבריא, עי' גמ' פ"ב דביצה (דף ט"ז ע"ב). ואם כי נאמר רב אמי ורב אסי בכ"ז בוודאי הנה הנם הכהנים הנקראים במ"א בשם רבי כי האחרים לא מצינו ביחד. ועי' שבת דף י' רב אמי ורב אסי הוו יתבי וגרסי ביני עמודי, והם רבי אמי ורבי אסי דבהם מצינו דיתבי ביני עמודי בכמה מקומות בש"ס. והם היו כהנים עי' גיטין נ"ט ע"ב ומגילה כ"ב ע"א וסוטה ל"ח ע"ב ובסי' קכ"ח, ומל"מ פ"ז מעבדים, ותשו' כ"ס, ותשו' אדמ"ו הגר"ש (בעל שבט סופר)".

ואחרון חביב כתב הרה"ג פנחס זביחי (שו"ת עטרת פז ח"א, כרך א, או"ח סי' ז):

"אמנם לפום קושטא יש להשיב גם על זה, כי הנה דברי הגמ' הללו דקידושין ברב אסי

יוחנן מהו לצאת וכו', היינו הך מעשה דהבבלי (דקידושין לא ע"ב) במעשה דרב אסי, כמבואר ביוחסין ערך רב אסי, דרבי אסי הכהן שמו בירושלמי רב ייסא, והוא חבירו של ר' אמי, תלמידי רבי יוחנן. וע"ז העיר סדר הדורות דהדברים מבולבלים, כי הרי רב אסי לא היה כהן רק רבי אסי, ורבי אסי הוא דקראו לו רב ייסא. אבל לרב אסי היו קוראים רב ייסי, יעו"ש בדבריו. [ובאמת לפ"ז תהיה ההערה הזאת ג"כ על היפה עינים בקידושין (שם) ועל מסורת הש"ס בירושלמי דברכות (שם) שהם קשרו את ב' המעשיות הללו דהבבלי והירושלמי, יעו"ש בדבריהם, ולפי המבואר בסדר הדורות שנים נפרדים הם. וק"ל].

ומכיון שכן, נפל פיתא בבירא, כי אין לדחות ולומר דהתם מספקא ליה לרב אסי אי שרי ליה לצאת לחו"ל, משום דכהן הוה, כי לפי המבואר בכלל לא היה רב אסי כהן. הן אמת כי אחר זמן שבתי וראיתי בס"ד בדברי המהרי"ט בחידושו לקידושין (לא, ע"ב), אשר עמד לעורר שם בהא דחזוין דרב אסי אתא לקמיה דרי"ו לשאול לקראת אמא מהו וכו', דהוא תימא דמה איסור יש לצאת לקראת אמו דהרי אפילו לקראת אחרים נמי שרי, כיון שאינו יורד להשתקע דאע"ג דאמרינן בשלהי כתובות (קיא, ע"א) דאסור לצאת מא"י אפילו לבבל, זהו לדור. אבל לסחורה או לעסק שיש שם פשיטא דשרי. וכתב לתוך, דיש לומר דרב אסי כהן הוה כדאמרינן בהנזיקין (גיטין נט, ע"ב) ר' אמי ור' אסי כהני חשיבי דארעא דישראל, ולא מצי למיפק לחו"ל דגזרו תומאה על ארץ העמים כדאמר בפרק כהן גדול וניזר (ניזיר נד, ע"ב. שבת יד, ע"ב), ומבעיא ליה אי משום כבוד אמא מותר, כיון דתומאה דרבנן

מיירי, ובגמ' דמגילה (כב, ע"א) אמרינן דרב אסי כהן הוה, דאמרינן התם רב אמי ורב אסי כהני חשיבי דארעא דישראל. וא"כ לפ"ז י"ל דהיינו טעמא דקפיד התם רי"ו על רב אסי שלא לצאת לחו"ל משום דכהן הוה שלא יטמא בטומאת ארץ העמים, וכהא דחזוין בגמ' דעבודה זרה הנ"ל (יג, ע"א) דאין לכהן לצאת מא"י לחו"ל משום טומאת ארץ העמים, ורק לג' מצוות הנזכרים שם שרי. אבל לעולם בישראל כל כה"ג שיוצא ע"מ לחזור, אה"נ דשרי אף לדבר הרשות. ובאמת כיוצ"ב ראיתי שכתב הגרא"י קוק בשו"ת משפ"ט כהן (סי' קמז) דאין להביא ראיה מהגמ' דקידושין (לא, ע"ב) בהא דשאל רב אסי מר' יוחנן אם מותר לו לצאת לחו"ל וכו', דהאי דשאל משום דכהן הוה כמבואר מהגמ' מגילה (כב, ע"ב). ע"ש. אמנם אחר ההתבוננות נראה, כי אין הדברים מכוונים לומר כן. כי הנה לפי המבואר בדברי הגאון רבי יחיאל הלפרין בס' סדר הדורות (בסדר תנאים ואמוראים, דף לז, ע"א) עולה, כי האי רב אסי דהוה כהן "רבי אסי" קרו ליה, דהוא ר' אסי המוזכר עם ר' אמי בגמ' דמגילה הנ"ל (כב, ע"ב), והאי רב אסי דהגמ' דקידושין הנ"ל הוא "רב אסי" ואחר הוה דבכלל לא היה כהן, (וע"ש עוד בדבריו דף לז, ע"ד). ולכן לפי דבריו של סה"ד צריך להגיה בגמ' דמגילה שלפנינו שכתוב רב אסי וצ"ל "רבי אסי", וכן נראה מדבריו. שכתב להדיא בגירסתו בגמ' דגיטין (נט ע"ב) ר' אמי ור' אסי, ששם ג"כ מובאת המימרא הזאת דהגמ' דמגילה, וראה בסדר הדורות שם שמזה עמד להעיר על ס' שדה יהושוע שכתב, דהאי מעשה דאיתא בירושלמי דברכות [פ"ג, הלכה א] דרב ייסא שמע דאתת אימיה לבוצרא, את שאיל לר'

חבל נחלתו

קידושין (לא, ע"ב) **הוא רב אסי דהגמי במגילה** (כב, ע"ב). **דכתן הוה**. ולא בחלקות ישית למו דרב אסי לחוד ורבי אסי לחוד, ולכן באמת מבאר דהבעיא בגמ' דקידושין הנ"ל היתה משום דרב אסי היה כהן. וצ"ע.¹ נראה שהדברים אינם מוכרעים אולם נוטים לכך שהוא אותו אדם בשתי תקופות בחייו – לפני שנסמך ולאחר שנסמך.

היא כדאשכחן בפרק מי שמתו (ברכות יט, ע"ב) דאמר ר' אלעזר בר צדוק, מדלגים היינו ע"ג ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל דאע"ג דרבנן גזרו על כל ארונות טומאה, משום כבוד מלכים לא גזרו וכו', ושוב מצאתי בירושלמי דמס' סנהדרין בפרק כהן גדול (ירושלמי נזיר פ"ז, ה"ח) ומייתי הך עובדא, דמשמע דמשום טומאה דארץ העמים נגעו בה, עכ"ד. ע"ש. הראת לדעת, כי באמת מהרי"ט ס"ל דהאי רב אסי דבגמי

סימן לב

גדולי הדור וסמכותם בהלכה

ברומו של עולם, כגון: המתת-חסד, אם פונדקאית ועוד, רופאים ואפילו רבנים מסתמכים, הלכה למעשה, על פסקי הלכה לקולא הנמצאים במאמרים שכתבו תלמידי חכמים, הגם שפסקים אלה מנוגדים לפסקים ידועים להחמיר של גדולי הדור שליט"א...¹ וכן בפסקי דין ירושלים (דיני ממונות ובירורי יחסין ז לפס"ד עמ' תלו) כתב הרב לוי: "כבר הזכירו גדולי ישראל ביום ט"ו סיון תשד"מ את כל רושמי הנישואין, שההלכה מחייבת אותם לבדוק את כל המציג תעודת גיור הן מהארץ והן מחו"ל... ומכאן באים לבטל גיורים. ולטענתם גדולי הדור הם המכריעים ומחייבים בפסיקתם, אע"פ שלכאורה לא ברור כלל מה כוחם לקבוע לכל עם ישראל.

הקדמה

ראיתי בהקדמת ספר נשמת אברהם (כרך ד נדפס בתשנ"א) מכתב שכתב הרב ד"ר המחבר (אברהם-סופר אברהם) על סמכותם של גדולי הדור שאין להורות הלכה החולקת על דעתם ובתוך דבריו מביא: "ואמר לי הגר"ש אלישיב שליט"א שאין לחלוק הלכה למעשה על גדול הדור אלא אם כן יש לפוסק ראיה חותכת, כגון גמרא מפורשת, ורק אחרי שהביא את ראיתו לפני אותו גדול שהודה לו. ואם לא ניתן להביא את ראיתו לפני אותו גדול או אם זה אחרי פטירתו של אותו גדול, אז אם ראיתו מקובלת בין פוסקים גדולים אחרים, רק אז מותר לו לפסוק למעשה לפי הבנתו". וממשיך הרב המחבר: "וכמה כואב לי הדבר שבסוגיות רפואיות קשות העומדות

1. לענ"ד השימוש כאן בתואר 'גדולי ישראל' אינו ראוי ולו רק בגלל שהוציא מן הכלל את כל מי שאינו כלול בחותמים על מכתב זה ובהם גדולי גדולים כמו הגר"ע יוסף, הגר"מ אליהו, הגר"ד ליאור, הגר"ז גולדברג ועוד רבנים. ומשמעות הדבר שמפרסמי המכתב בררו להם 'גדולים' שהם